

deelten ervan, werd dit afslijpen vaak zeer ver doorgevoerd; vele bovendeelen van armen en beenen zijn zoo spoorloos verdwenen en menige aanwijzing over de oorspronkelijke houding der figuur ging daarmee verloren. Als een bijfiguur onherstelbaar was beschadigd, werden er alle sporen omzichtig van weggewerkt. En hoe verleidelijk was het niet een onoogelijk fragment naar eigen verbeelding te herscheppen tot een volledig „antiek” beeld! Roept niet Cellini, naar hij in zijn autobiographie verhaalt, bij het zien van een antieke torso: „Ik zal er een kop bijmaken, armen en voeten, ik zal er een adelaar aan toevoegen en het zal een Ganymedes zijn!” Deze Ganymedes, die thans in de Uffizi prijkt, is een treffend voorbeeld van Cellini’s virtuositeit, maar zeer weinig „antiek”.

Te zelfder tijd weigert Michel Angelo den Torso Belvedere, den Hercules Farnese en den Meleager van het Vaticaan te restaureeren; toch schijnt van geen principieele weigering sprake te zijn, daar hij wel de completeering van den rechterarm van den Laocoon aangeeft; helaas werd deze in de 18de eeuw door een minder juiste vervangen, die eenige jaren geleden werd verwijderd. De Hercules Farnese wordt tenslotte gerestaureerd door Guglielmo della Porta; de door hem vervaardigde beenen laat men er zelfs aan, als de echte eenigen tijd later te voorschijn zijn gekomen. Montorsoli geeft den Apollo van Belvedere twee handen en een boog; ook deze completeering is onlangs weer verwijderd. Aan den machtigen Torso Belvedere heeft gelukkig niemand zich gewaagd. De in Griekenland gevonden sculpturen, die de familie Grimani naar Venetië bracht, werden volgens tijdgenooten door restauratie „onherkenbaar verfraaid”.

In de 17de eeuw zien wij in Frankrijk een dergelijk optreden. Sterker nog dan in Italië vindt men hier een waardeerende, maar critische houding tegenover de antieke beeldhouwwerken, die naar hun decoratieve werking worden geschat en met het oog daarop worden gerestaureerd en zelfs verbeterd. Zoo is in de tuinbeelden van Versailles menig antiek fragment verscholen, pasklaar gemaakt, gekleed, gecompleteerd naar den smaak des tijds. Een leerzaam voorbeeld van restauratie is bewaard gebleven. In 1651 werden in het theater van Arles vier fragmenten van een vrouwebeeld gevonden, waaraan de armen bleken te ontbreken. In 1684 kreeg Lodewijk XIV het inmiddels weer samengestelde beeld ten geschenke, waarvan Arles echter een afgietsel behield; dit toont een in zijn nobelen eenvoud en forsche vormen indrukwekkend werk. Een hevige strijd was ontbrand over de vraag of het een Diana dan wel een Venus voorstelde; de geestelijkheid was tot het eerste geneigd; de koning echter besliste anders en liet het door den hofbeeldhouwer Girardon restaureeren tot de thans nog beroemde „Venus van Arles”, die zich in het Louvre bevindt. Natuurlijk werden er armen aangezet; de juistheid